

“พรานบุญ” : สัญลักษณ์ความเชื่อของชาวลัวะในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย

ชัชชัย นิลเสน^{1*} และ อภิลักษณ์ เกษมผลกุล²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งนำเสนอ “พรานบุญ” ในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัยที่ปรากฏเป็นสัญลักษณ์ความเชื่อของชาวลัวะ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอ “พรานบุญ” ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย และวิเคราะห์ “พรานบุญ” ในฐานะสัญลักษณ์ความเชื่อของชาวลัวะ โดยมีกรอบแนวคิดสำคัญในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แนวคิดเรื่องอนุภาคของสตีล ธอมป์สัน แนวคิดแบบเรื่องของแอนตีอาร์น และแนวคิดมนุษยกับสัญลักษณ์ของคลิฟฟอร์ด เกียร์ส ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัยที่เกี่ยวกับ “พรานบุญ” ผ่านช่องทางยูทูบที่เผยแพร่ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 - เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 รวม 16 เพลง จากช่องทางยูทูบ 13 ช่อง ผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอ “พรานบุญ” มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) “บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์” ในความเชื่อครุหมอตายายโนรา 2) “ตัวละคร” ในเรื่องพระสุธนมโนห์รา 3) “ตัวตลก” ในการแสดงโนรา ซึ่งลักษณะที่พบมากที่สุด คือ “บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์” ส่วนความหมายเชิงสัญลักษณ์มี 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้ กลุ่มที่หนึ่ง สัญลักษณ์แสดงความเชื่อเรื่องครุหมอตายายโนรา จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ “ผีบรรพชน” และ “ผีครุหมอตายายโนรา” กลุ่มที่สอง สัญลักษณ์แสดงความเชื่อจากการแสดงโนรา จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ “ตัวตลก” ในฐานะสัญลักษณ์ของการแสดง และ “ตัวละคร” จากเรื่องพระสุธนมโนห์รา ในฐานะสัญลักษณ์ของวรรณกรรมชาวลัวะ

^{1,2} คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
ประเทศไทย

¹ darmchatchai@gmail.com

² aphilak@yahoo.com

* ผู้รับผิดชอบหลัก

บทความวิจัย

รับบทความ: 5 กุมภาพันธ์ 2567

แก้ไขบทความ: 18 เมษายน 2567

ตอบรับ: 13 พฤษภาคม 2567

คำสำคัญ พรานบุญ ครุหมอตายายโนรา สัญลักษณ์
ความเชื่อของชาวลัวะ เพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย

“Pran Boon”: Symbolic Beliefs of the Southern People in Contemporary Southern Country Songs

Chatchai Nilsen^{1*} and Aphilak Kasempholkoon²

Abstract

This research article aims to present “Pran Boon” in contemporary southern country songs that appears as symbolic southern beliefs reflecting the lifestyle and local culture of the southern region. The objectives are to analyze the presentation of “Pran Boon” that appears in contemporary southern country songs and to analyze “Pran Boon” as a symbol of southern beliefs. The research employs several key conceptual frameworks, including Stith Thompson’s concept of Motif, Antti Aarne’s concept of Tale Type, and Clifford Geertz’s concept of Humans and Symbolism. The researcher collected information on contemporary southern country songs featuring “Pran Boon” from the Youtube channel published between January 2020 and August 2023, totaling 16 songs from 13 Youtube channels. The research results found that the presentation of “Pran Boon” has three characteristics: 1) “Sacred Ancestor” in the beliefs of Kru Mor Ta Yai Nora, 2) “Character” in the Phra Suthon Manohara story, and 3) “Joker” in the Nora performance. The most common characteristic is “Sacred Ancestor”. As for symbolic meanings, there are two main groups. The first group includes symbolic beliefs of Kru Mor Ta Yai Nora, classified into two forms: “Ancestor ghosts” and “Kru Mor ghosts”. The second group consists of symbolic beliefs from Nora performances, classified into two forms: “Joker” as symbols of performance and “Character” from the Phra Suthon Manohara story as symbols of southern literature.

Keywords: Pran Boon, Kru Mor Ta Yai Nora,
symbolisms, southern beliefs,
contemporary southern country songs

^{1,2} Faculty of Liberal Arts
Mahidol University
Thailand

¹ darmchatchai@gmail.com

² aphilak@yahoo.com

* Correspondence

Research Article

Received: 5 February 2024

Revised: 18 April 2024

Accepted: 13 May 2024

1. บทนำ

ภาคใต้มีการแสดงและการละเล่นพื้นบ้านที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวใต้มาอย่างยาวนาน เพื่อผ่อนคลายจิตใจหลังการทำงาน และสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพชนให้อยู่คู่บ้านคู่อเมืองเหมือน “ทูตทางวัฒนธรรม” ทำให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสกับวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่ชาวใต้ยึดถือเป็นรากฐานอันดีงามในวิถีชีวิต การแสดงและการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมมากที่สุด 2 ชนิด คือ หนังตะลุงและโนรา ซึ่งชาวใต้ให้การยอมรับเป็นศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะโนราที่มีมาตั้งแต่สมัยศรีวิชัย (ธนาคารไทยพาณิชย์, มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, 2542ก, น. 3897) ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานจึงทำให้เกิดตำนานหลายสำนวน แต่มีข้อสันนิษฐานที่ชาวใต้เชื่อว่าเป็นตำนานกำเนิดโนรา คือ “บทเล่าประวัติโนรา” โดยขุนอุปถัมภ์นรากร หรือโนราพุ่ม เทวา ดังคำกลอน

ก่อเกิดกำเนิด คราเกิดชาติรี ปางหลังยังมี เมื่อครั้งตั้งดิน บิดาของเจ้า ชื่อท่านท้าว
โกสินทร์มารดาขุนพิณ ชื่อนางอินทรภรณ์ย์ ครอบครองพัทลุง เป็นกรุงธานี บุตรชายท่านมี
ชื่อศรีสิงห์ ทุกเช้าทุกค่ำ เทียวว่าเทียวร่อน บิดามารดร อารมณ์อับอาย คิดอ่านไม่ถูก
เพราะลูกเป็นชาย ห้ามบุตรสุดส่าย ไม่ฟังพ่อแม่ คิดอ่านไม่ถูก จึงเอาลูกลอยแพ
สาวชาวชะแมะ พร้อมสืบสองคน มาด้วยหน้าใย ที่โนกลางหน บังเกิดลมฝน มีดมนเมฆ
คลื่นซัดมึงมิตร ไปติดเกาะสี่ซัง จักระบารวร่อน ที่ดอนเกาะใหญ่ ชาวโพดสาละ มากมี
ถมไป เทวาเทพไท ตามไปรักษา รู้ถึงพ่อค้า รับพาเข้าเมือง ฝ่ายปิตรงค์ ประทานให้เครื่อง
สำหรับเจ้าเมือง เปลื้องให้ทันที นับแต่นั้นมา เรียกว่าชาติรี ประวัติว่ามี เท้านี้แหละหนา
(ภิญโญ จิตต์ธรรม, 2527, อ้างถึงใน พิทยา บุษรารัตน์, 2556, น. 25-26)

ตำนานข้างต้นได้กล่าวถึงการกำเนิดชาติรี ซึ่งนิยมแสดงเรื่องพระสุธนมโนห์รา ภายหลังชาวใต้จึงเรียกชื่อมโนห์ราแทนชาติรี แต่ด้วยลักษณะของภาชนะที่ปั้นได้ที่พูดตดทอนพยางค์หน้า จนเรียกว่า “โนรา” เรื่อยมา และคำว่าชาติรีก็ได้

สูญหายไป (พิทยา บุษรารัตน์, 2556, น. 38) กลายเป็นการแสดงโนราที่มีลักษณะ
ท่วงท่าการร่ายรำแข็งแรงเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้

จากตำนานเล่าว่าท้าวโกสินทร์ หรือพระยาสาयฟ้าฟาดเจ้าเมืองพัทลุง
มีชายาชื่อนางอินทรกรณีย์ หรือนางศรีมาลา ได้เนรเทศบุตรธิดาชื่อนางนวลทองสำลี
ที่เสวยเกษรดอกบัวแล้วทรงครรภ์ ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นใครคือพระสวามี โดยการลอบพา
ไปในกระแสน้ำบริเวณทะเลสาบสงขลาในอดีต เชื่อกันว่าเป็นพื้นที่ในตำนานที่ปรากฏ
อยู่จริง เช่น โคนเวียงกลางบางแก้ว ปัจจุบันคืออำเภอบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน และ
อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง และดอนเกาะใหญ่คือแผ่นดินบกเขตอำเภอสทิงพระ และ
อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2534, อ้างถึงใน พิทยา บุษรารัตน์,
2556, น. 34) ซึ่งอาจรวมไปถึงจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกบางส่วน หลังจากนั้น
นางนวลทองสำลีก็ให้กำเนิดโอรส ชื่อเทพสิงห หรือขุนศรีศรัทธา พระนัดดาของ
พระยาสาयฟ้าฟาด ทั้งหมดถือเป็นบุรพาจารย์โนรา หรือที่ชาวใต้เรียกว่า “ครูตัน”
ซึ่งปรากฏในบทเชิญครูที่ใช้ร้องระลึกถึงนางนวลทองสำลี ครูตันแบบของท่ารำโนรา
ความว่า

นางนวลทองสำลี เป็นบุตรธิดาพระยา นรลักษณงามนักหนา จะแจ่มดังอัปสร เทวาเข้า
ไปดลจิต ให้เนรมิตเทพสิงห รูปร่างอย่างขี้หนอน ร่อนรำท่าต่างกัน แม่ลายพันเพื่อน
กระหนกล้วนแต่เครือวัลย์ บทบาทกล่าวพาดพัน ยอมจำแทนหน้านักหนา จำได้สิบสองบท
ตามกำหนดในวิญญูณณ์ เมื่อฟื้นตื่นขึ้นมา แจ้งความเล่าเหล่านัก...

(ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2559, น. 180)

จากบทดังกล่าวทำให้เห็นความเชื่อที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับท่ารำโนรา เช่น
เทพสิงห มาจากคำว่า “เทพสังหรณ์” คือนางนวลทองสำลีนิมิตว่าเทวดาบอกท่ารำ
12 ท่า และมีลักษณะคล้าย “ขี้หนอน” หมายถึง ท่าร่ายรำของกนิษฐา จึงฝึกท่ารำให้กับ

เทพสิงหพร้อมด้วยบริวารที่ติดตามไป จนมีความสามารถในการรำโนราเป็นที่แพร่หลายเรื่อยมา (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2559, น. 179-180)

ความเชื่อข้างต้นประกอบเข้ากับอิทธิพลของกลุ่มลัทธิพราหมณ์จากอินเดีย ส่งผลให้เกิด “โนราลงครูหรือโรงครู” เป็นโนราพิธีกรรมที่อยู่ในวิถีชีวิตชาวใต้สืบต่อกันมา (เทวสารโร, 2508, อ้างถึงใน พิทยา บุษรารัตน์, 2556, น. 31) ซึ่งมี “บทภาสราชครู” จุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูหมอตายายที่สำคัญ 12 องค์ แบ่งเป็น ฝ่ายชาย 6 องค์ ได้แก่ พระเทพสิงห ขุนศรีศรัทธา พระม่วงทอง หม่อมรอง พระยาสายฟ้าฟาด และพรานบุญ ฝ่ายหญิง 6 องค์ ได้แก่ แม่ศรีมาลา นางนวลทองสำลี แม่แขนอ่อนฝ่ายขวา แม่แขนอ่อนฝ่ายซ้าย แม่ศรีดอกไม้ แม่ควั่นเหิน (พิทยา บุษรารัตน์, 2556, น. 91-92) นอกจากนี้ชาวใต้ยังมีความเชื่อการนับถือครูหมอตายายที่มีความโดดเด่น โดยเฉพาะ “พรานบุญ” เป็นที่พึงทางจิตใจ

ภาพที่ 1

พรานบุญ

หมายเหตุ. ภาพพรานบุญ. จาก ทุกอย่าง “อธิบายน้ำใจคน”, โดย วัดยางใหญ่ (ตาพรานบุญ)

ตำบลท่าซิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2566,

(<https://www.facebook.com/photo/?fbid=741889601074742&set=a.719987339931635>)

หากกล่าวถึง “พรานบุญ” ในวัฒนธรรมภาคใต้ใช้การขานชื่อตาม “คักดี” เรียกว่า “ตาพรานบุญ” เพราะเป็นครูหมอตายายฝ่ายพรานชั้นสามัญเพียงองค์เดียวที่ปรากฏอยู่ในบทกาสราชครู ซึ่งมีครูหมอตายายฝ่ายพรานตามคำบอกเล่าของโนราล้น ทะเลน้อย อีกหลายองค์แต่ไม่ปรากฏ เช่น พรานทิพย์ พรานเฒ่า และพรานคง เป็นต้น ด้วยสาเหตุที่ “พรานบุญ” มีความโดดเด่น เนื่องจากเป็นทหารในราชสำนักของพระยาสาวยฟ้าพาดพิที่ได้รับคำสั่งให้ไปจับตัวนางนวลทองสลักกลับเมืองพัทลุงที่มาของ “พิธีรำคล้องหงส์”¹ ซึ่งเป็นพิธีกรรมในวันสุดท้ายของโนราโรงครูใหญ่ (ณัฐวัตร อินทร์ภักดี, 2559, น. 53-54)

พิธีรำคล้องหงส์ทำให้ความเชื่อการบูชา “หัวพราน หรือหน้าพราน”² มีความสำคัญเช่นเดียวกับเทริด เพราะโนรานำตอนคล้องหงส์มาแสดง จนพรานบุญเป็นที่นิยมขึ้นชอบของผู้ชม เนื่องจากจะสวมหน้าพรานพร้อมถือบ่วงนาคราออกมาจับนางโนรา เรียกว่า “จับบทยอกพราน” ด้วยกิริยาท่าทางชวนชบช่น นุ่งผ้าพื้นสีแดง ไม่สวมเสื้อ เวลาออกพรานชอบทำตัวให้คองอ แขนงหน้าท้องให้ดูพิกลท่าเดินเรียกว่า “นาครพราน”³ จะเล่นแขนเล่นไหล่ ซี่มือและแสดงอาการด้อม ๆ มอง ๆ อย่างเห็นได้ชัด เวลาจับบทยอกพรานก็จะมีเสียงเพี้ยนจากธรรมชาติ มุ่งให้เกิดความตลก

¹ ใช้เฉพาะในพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่และพิธีโรงครูใหญ่เท่านั้น ใช้ผู้รำ 8 คน โดยโนราใหญ่เป็นพญาหงส์ โนราอีก 6 คนเป็นหงส์ และผู้รำพรานบุญ 1 คน สมมติท้องโรงเป็นสระอินดาต พรานบุญเลือกคล้องพญาหงส์สมกับดนตรีเชิด ซึ่งพรานบุญคล้องพญาหงส์ แต่พญาหงส์หลุดพ้นจากบ่วงได้ ตามความเชื่อผู้แสดงเป็นพญาหงส์และพรานบุญจะมีครูหมอตายายโนราเข้าทรงด้วย (พิทยา บุขรารัตน์, 2556, น. 133-134)

² หมายถึง หน้ากากที่ตัวพรานของโนราใช้ครอบหน้าเวลาออกแสดง นิยมทำจากไม้มงคล เช่น ไม้ยอหรือไม้พุด ถือเอาว่า “พุดแล้วคนยืนยอ” โดยนำไม้มาแกะเป็นหน้าคนให้ครอบลงพอดิ เจาะรูตาเพื่อให้มองเห็นได้ รูปหน้าลักษณะแก้มโหนก จมูกยาว ฟันหักมีเฉพาะฟันบน เลี่ยมฟันทองหรือเงิน ไม่มีส่วนที่เป็นคาง ทาสีแดงจากชาดทั้งหมด ส่วนหัวใช้ขนห่านสีขาวติดทาบไว้ต่างผมหงอก เพื่อเอาเคล็ดว่า “กล่าหาญ” (ธนาคารไทยพาณิชย์, มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, 2542ค, น. 8580-8585)

³ ลีลาจังหวะท่าเดินที่กระชับมั่นคง ย่อตัว หลังแอ่นอกยื่น ขึ้นนิ้ว การเดินจะก้าวไปข้างหน้า 2 ก้าว ถอยหลัง 1 ก้าว การไหว้จะยกมือประนมเหนือหัว (อุดม หนูทอง, 2531, อ้างถึงใน พิทยา บุขรารัตน์, 2556, น. 82)

ฉบับนี้เป็นหลัก (ธนาคารไทยพาณิชย์, มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, 2542ข, น. 5249) และพิธีรำคลองหงส์ยังเป็นโครงเรื่องที่เกิดการแพร่กระจายนำไปแสดงละครชาตรี ตอน “พรานบุญ” จับนางมโนห์รา ในเรื่องพระสุธนมโนห์รา ปญญาสาตกฉบับบาลี เรียกว่า “พรานบุญทริก”

ภาพที่ 2

จับบทออกพราน

หมายเหตุ. ภาพจับบทออกพราน. จาก พุดคุยเรื่องราวความเชื่อและพิธีกรรมของ “มโนราห์” ที่ไม่เคยเลือนหายจากชาวลใต้ กับ “กอล์ฟ ภณ”, โดย Wannida Kruemane, 2565, (<https://www.exoticquixotic.com/stories/nora>)

“พรานบุญ” คือสุดยอดของนายพรานที่ชาวลใต้นับถือเป็นจำนวนมาก เพราะอยู่คู่วิถีชีวิตสัมพันธ์กับอาชีพนายพราน อีกทั้งสภาพแวดล้อมภาคใต้เต็มไปด้วยพื้นที่ป่า พรานบุญจึงเป็นครูพรานที่สะพายย่ามเดินป่าซึ่งสามารถเอาตัวรอดจากสัตว์ที่มีการนับถือ (Animism) ชาวลใต้เรียกว่า “ทวด” เช่น “ทวดงู” “ทวดเสือ” “ทวดช้าง” เป็นต้น ดังนั้นพรานบุญจึงมีความสามารถในการจับหรือปราบสัตว์ด้วยเวทมนตร์คาถา สอดคล้องกับศาสตร์ที่มีคุณสมบัติพิเศษในพิธีรำคลองหงส์เป็นรูป

“ยันต์เต่าเลือน”⁴ ที่เชื่อว่าหากสักการบูชาจะนำมาซึ่งความสำเร็จ ความร่ำรวย เสริมเมตตามหาเสน่ห์ หากมีหน้าพรานไว้ติดตัวก็จะป้องกันคุณไสยได้ (วงศ์สิริเรืองศรี, 2564, น. 8)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2564 องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนโนราเป็น “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ” ประกอบกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้พรานบุญซึ่งอยู่คู่กับการแสดงโนราได้เป็นที่จับตามอง ในขณะที่เดียวกันชาวใต้มีความเชื่อว่าพรานบุญเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องดูแลมาตั้งแต่อดีต จึงนิยมกราบไหว้บนบานมากขึ้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ปัจจุบัน “วัดยางใหญ่” อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นอีกสถานที่สำคัญของการกราบไหว้บูชา

จากความนิยมกราบไหว้บนบาน ศิลปินชาวใต้จึงนำ “พรานบุญ” มาสร้างสรรค์และผลิตซ้ำเป็นเพลงลูกทุ่งภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด กล่าวคือ เพลงลูกทุ่งภาคใต้ที่ปรากฏ “พรานบุญ” ใช้คำร้องสำเนียงใต้ที่มาจากภาษาถิ่นใต้ปะปนกับภาษากลาง มีลักษณะดนตรีจังหวะตะลุงและโนราจากเครื่องดนตรีท้องถิ่น เช่น ปี่ โทน โหม่ง ฉิ่ง และแตระ เรียกอีกอย่างว่า แกระ หมายถึง กรับที่ร้อยเป็นพวงอย่างกรับคู่หรือใช้ลวดเหล็กมัดเข้าด้วยกัน ตีให้ปลายกระทบกัน ใช้เป็นเครื่องดนตรีหลักในการขับร้องที่เรียกว่า “เพลงหน้าแตระ” ของโนรา (พิทยา บุษรารัตน์, 2556, น. 48) แสดงเอกลักษณ์ความโดดเด่นของการจับบทออกพราน อีกทั้งผสมผสานเครื่องดนตรีสากลประกอบกับคำร้องที่มีคาถาบูชา และเผยแพร่ในรูปแบบสื่อสมัยใหม่ผ่านช่องทางยูทูบ ทำให้มีความร่วมสมัยและผู้คนเข้าถึงได้ง่าย ศิลปินจึงสร้างสรรค์ “พรานบุญ” ที่มีมุมมองหลากหลายมากกว่า

⁴ นางมนีหาวังหนีพรานบุญเป็นรูปยันต์เต่าเลือน คือยันต์ที่เขียนหรือลงอักขระบนรูปตัวเต่าหรือกระดองเต่า เพื่อใช้ป้องกันตัว ป้องกันเสนียดจัญไร และให้โชคลาภ เมตตากุณา (พิทยา บุษรารัตน์, 2556, น. 134)

การผลิตเพลงแบบดั้งเดิม เพราะยุทูปเป็นพื้นที่ของการสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานตนเองได้ (พันธกานต์ ทานนท์ และคณะ, 2565, น. 118)

ภาพที่ 3

“พรานบุญ” วัดยางใหญ่ อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดนครราชสีมา

หมายเหตุ. ภาพ “พรานบุญ” วัดยางใหญ่ อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดนครราชสีมา. จาก ตาพรานบุญ แห่งวัดยางใหญ่ ประวัติโดยละเอียดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากถิ่นแดนใต้”, โดย Arunsri Karnmana, ม.ป.ป., (<https://th.theasianparent.com/ta-pran-boon-yai-temple>)

การสร้างสรรค์โดยใช้สัญลักษณ์ “พรานบุญ” ในวัฒนธรรมของชาวดำได้
จึงเป็นอีกรูปแบบการนำเสนอที่ศิลปินเปิดโอกาสให้ตีความจากสัญลักษณ์ ซึ่งเป็น
เรื่องอภินิหารที่จำเป็นต้องใช้ทักษะของความเชื่อท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง อาจตีความ
ได้มากกว่าหนึ่งความหมาย เรียกว่า “สัญลักษณ์เฉพาะเรื่อง” (อิรวดี ไตลังคะ, 2546,
น. 76) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่าศิลปินได้นำเสนอ “พรานบุญ” ซึ่งขึ้นอยู่กับการ
ตีความจากความเชื่อ ความคิด และประสบการณ์ ทำให้ปรากฏ “พรานบุญ”
ในฐานะสัญลักษณ์ความเชื่อของชาวดำ และสอดแทรกการรับรู้ “พรานบุญ”

ในลักษณะร่วมสมัย เพื่อสื่อสารไปถึงผู้ฟังที่เข้าใจความเชื่อเกี่ยวกับ “พรานบุญ” โดยทั่วไปในสังคมอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง “พรานบุญ” กับบทบาทความเชื่อปรากฏในพิธีกรรมโนราโรงครู สินค้าทางวัฒนธรรม และวัตถุมงคล แต่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษา “พรานบุญ” ในสื่อสมัยใหม่รูปแบบเพลง ซึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจของศิลปินที่มีความเชื่อและความศรัทธา ผู้วิจัยเห็นว่ ลักษณะหนึ่งของสื่อสมัยใหม่ คือการใช้สัญลักษณ์ที่จำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น หรือกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมนั้น ๆ ประกอบกับความน่าสนใจของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพลงลูกทุ่งภาคใต้ ซึ่งส่งผลต่อการนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นของชาวใต้ และเป็นแนวเพลงที่อยู่ในความสนใจของผู้ฟังเพลงลูกทุ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “พรานบุญ” ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย ซึ่งจะทำให้เห็นลักษณะการนำเสนอ “พรานบุญ” ในฐานะสัญลักษณ์ได้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเคารพต่อความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหาความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้ากับงานวิจัยนี้ ได้แก่ **อนุภาค** หมายถึง เหตุการณ์ย่อยที่โดดเด่น แต่ไม่ใช่เหตุการณ์สำคัญของหมดของเรื่อง โดยปรับประยุกต์ใช้อนุภาคจากแนวคิดอนุภาคินิทานพื้นบ้านของสตีล ธอมป์สัน **แบบเรื่อง** หมายถึง การจัดลำดับโครงเรื่องจากอนุภาคที่ประกอบสร้างขึ้น โดยประยุกต์ร่วมกับแนวคิดการศึกษาแบบเรื่องของ แอนดี อาร์น **สัญลักษณ์** หมายถึง สิ่งที่กลุ่มชาวใต้กำหนดขึ้นเพื่อแทนความหมาย “พรานบุญ”

ในวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ โดยประยุกต์เข้ากับแนวคิดมนุษย์กับสัญลักษณ์ของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ ซึ่งอธิบายตามกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

2.1 แนวคิดเรื่องอนุภาค

อนุภาค (motif) (สตริ ธอมป์สัน, 2520, อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2552, น. 40-41) ในศาสตร์คติชนวิทยา หมายถึง หน่วยย่อยในนิทานที่ได้รับการสืบทอดและดำรงอยู่ในสังคม เหตุที่ได้รับการสืบทอดก็เพราะมีความ “ไม่ธรรมดา” มีความน่าสนใจทางความคิดและจินตนาการ อนุภาคจึงเป็นส่วนประกอบที่เล็กที่สุดในนิทาน ซึ่งมีพลังพอที่จะคงอยู่ได้ในประเพณีปรัมปรา ต้องมีความแปลก น่าสะอิดสะอูดใจ เพราะฉะนั้นการพูดถึงแม่คนหนึ่งในที่นี้ไม่ใช่อนุภาค แต่ถ้าพูดถึงแม่เลี้ยงใจยักษ์ ลักษณะแบบนี้ควรจัดเป็นอนุภาค เพราะในความรู้สึกของคนทั่วไปไม่ใช่เรื่องธรรมดา แม่เลี้ยงใจยักษ์ในนิทานสามารถฆ่า หรือทารุณกรรมลูกเลี้ยงได้อย่างโหดร้าย อนุภาคแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวละคร ต้องมีลักษณะแปลกกว่าธรรมดา เช่น เทพเจ้า สัตว์ที่ไม่ธรรมดา สิ่งมีชีวิตแปลกประหลาด เช่น ยักษ์ กินรี แม่มด หรือมนุษย์ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น แม่เลี้ยงใจร้าย ลูกคนสุดท้อง เป็นต้น 2) วัตถุสิ่งของ ต้องมีลักษณะแปลกพิเศษ เช่น อาวุธวิเศษติดตัว ไม้เท้าวิเศษ เป็นต้น 3) พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ ต้องมีลักษณะแปลกพิเศษ เช่น อนุภาคสมพาสกับสัตว์ อนุภาคผู้หญิงกินดอกกุหลาบแล้วตั้งครรภ์ อนุภาคทารกที่เกิดมาแล้วพูดได้ทันที เป็นต้น รวมถึงธรรมเนียมและความเชื่อที่ไม่ธรรมดา เช่น วิธีพิสูจน์เสี่ยงทายโดยปิงาข้าง เป็นต้น การศึกษาอนุภาคจึงเป็นการศึกษาความคิดและจินตนาการของมนุษย์ ซึ่งนับเป็นความมหัศจรรย์อย่างหนึ่งในความเป็นมนุษย์ที่มีจินตนาการอันเสรี และสามารถคิดถึงเรื่องแปลกประหลาดมหัศจรรย์ได้มากมาย ทั้งที่ไม่มีอยู่ในความเป็นจริง และไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ในซีกโลกใด ในวัฒนธรรมใด ก็อาจคิดถึงสิ่งที่ “ไม่ธรรมดา” เหล่านี้โดยที่ไม่ได้หยาบคายความคิดกัน

จากแนวคิดดังกล่าว อนุภาคจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกจุดเด่น และความน่าสนใจ ทำให้เห็นว่าการศึกษาอนุภาคเป็นประโยชน์ในการสะท้อนองค์ประกอบทางความคิด และจินตนาการของมนุษย์ในเรื่องต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้การศึกษาอนุภาคมีประโยชน์ในการศึกษาเชิงวัฒนธรรมควบคู่ไปได้อีกด้วย

2.2 แนวคิดเรื่องแบบเรื่อง

แบบเรื่อง (tale type) (แอนติ อาร์น, 2453, อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2552, น. 74-75) ในศาสตร์คติชนวิทยามีศัพท์เฉพาะว่า แบบเรื่องนิทาน หมายถึง โครงเรื่องหรือนิทานที่ทำให้นิทานแต่ละเรื่องมีลักษณะเฉพาะต่างจากนิทานเรื่องอื่น ๆ ซึ่งหมายความว่านิทานเรื่องนั้น ๆ ต้องมีอนุภาคบางอนุภาคที่น่าจดจำเป็นพิเศษ หรือต้องมีโครงเรื่องที่ประกอบด้วยหลายอนุภาคมารวมกัน

นักคติชนวิทยาชาวฟินแลนด์ได้ประมวลนิทานพื้นบ้านในเขตสแกนดิเนเวีย และยุโรปเหนือเพื่อจัดทำดัชนีแบบเรื่องนิทานเป็นภาษาฟินแลนด์ชื่อว่า Verzeichnis der Marchentypen ต่อมาใน ค.ศ. 1928 สตติ ธอมป์สัน ได้แปลเป็นฉบับภาษาอังกฤษ ใช้ชื่อว่า The Types of the Folktale และได้เพิ่มเติมข้อมูลจากนิทานในยุโรปได้ ถัดมาในฉบับปรับปรุง ค.ศ. 1961 ได้ประมวลนิทานจากยุโรปตะวันตก ยุโรปตะวันออก เอเชีย รวมถึงนิทานอินเดียเข้าไปด้วย จึงได้อธิบายว่า แบบเรื่องนิทานแต่ละแบบ ดำรงอยู่อย่างอิสระในลักษณะของเรื่องเล่าที่สมบูรณ์ในตัวเอง นิทานแต่ละแบบเรื่อง อาจจะประกอบด้วยอนุภาคเดียวหรือหลายอนุภาคก็ได้ แบบเรื่องของนิทานมุกตลก นิทานเรื่องสัตว์ อาจมีอนุภาคหลักเพียงอนุภาคเดียว ส่วนนิทานมหัศจรรย์ มักประกอบด้วยหลายอนุภาค รวมความว่าเมื่อพูดถึงแบบเรื่องนิทาน จะทำให้นึกถึง อนุภาคที่มีลักษณะเด่น หรือลำดับของอนุภาคที่ประกอบกันเป็นนิทานเรื่องนั้น ๆ

ดัชนีแบบเรื่องนิทานพื้นบ้านข้างต้น แบ่งออกเป็น 5 หมวดใหญ่ ได้แก่ 1) หมวดนิทานเรื่องสัตว์ 2) หมวดนิทานมหัศจรรย์ 3) หมวดนิทานมุกตลก 4) หมวดนิทานเข้าแบบ และ 5) หมวดนิทานเบ็ดเตล็ด ซึ่งในแต่ละหมวด

จะเรียงลำดับแบบเรื่องพร้อมทั้งชื่อนิทาน เช่น แบบเรื่องที่ 510 ซินเดอเรลลา กับ หมวกที่ทำจากต้นกก เป็นแบบเรื่องที่แพร่หลายที่สุดในโลกและเป็นสากลมากที่สุด (ศิริพร ณ กลาง, 2552, น. 75)

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าแบบเรื่องทำให้นิทานแต่ละเรื่องแตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาแบบเรื่องจึงเป็นประโยชน์ในการจัดลำดับโครงเรื่องและความสมบูรณ์ โดยไม่ต้องอาศัยความหมายหรือเนื้อความจากเรื่องอื่นอีก ทั้งนี้ แบบเรื่องจะทำให้เห็นรายละเอียดได้อย่างชัดเจน และทราบถึงข้อมูลทางวัฒนธรรมบางอย่าง เช่น ความเชื่อ วิถีชีวิต และค่านิยมของกลุ่มคนเจ้าของเรื่องนั้น ๆ เป็นต้น

2.3 แนวคิดเรื่องมนุษย์กับสัญลักษณ์

คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (2516, อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, 2551, น. 77-81) ได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ไว้ว่า สัญลักษณ์คืออะไรก็ตามที่เป็นการกระทำ เหตุการณ์ คุณลักษณะ หรือความสัมพันธ์ ที่ใช้เป็นสื่อแทนแนวความคิด (conception) แนวความคิดนั้นคือความหมายของสัญลักษณ์ เช่น “ไม้กางเขน” ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในการสนทนา เป็นรูปปรากฏบนฟ้า หรือห้อยอยู่ที่คอก็เป็นสัญลักษณ์ และในภาษาไทยคำว่า “หลวง” ที่ใช้ประกอบคำอื่น ๆ เช่น ในหลวง พ่อหลวง วังหลวง ของหลวง เจดีย์หลวง วัดหลวง ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นสัญลักษณ์ หรือเป็นส่วนของ สัญลักษณ์ (symbolic elements) เพราะเป็นรูปแบบของความคิดที่สัมผัสได้ เป็นข้อสรุปจากประสบการณ์ที่ทำให้อยู่ในรูปที่มองเห็นได้ และแสดงออกเป็น รูปธรรมของความคิด ทักษะ การพิจารณาตัดสินใจ ความปรารถนา หรือความเชื่อ

คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ มองว่า มนุษย์ที่ปราศจากวัฒนธรรมจะไม่สามารถทำอะไรได้เลย เพราะมนุษย์ขาดสัญชาตญาณที่จำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ในโลก ต่างจากสัตว์อื่น ๆ ที่มีสัญชาตญาณเพื่อการดำรงอยู่ เช่น การสร้างรังของผึ้ง สาเหตุนี้มนุษย์จึงได้วิวัฒนาการจากการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ จำเป็นต้องพึ่งพาวัฒนธรรม และที่มาของวัฒนธรรมคือสัญลักษณ์ที่รวบรวม

เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น สัญลักษณ์จึงจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม จึงสรุปว่า หากไม่มีมนุษย์ก็ไม่มีวัฒนธรรม และสำคัญกว่านั้นคือถ้าไม่มีวัฒนธรรมก็ไม่มีมนุษย์ ความหมายของสัญลักษณ์ตามแนวคิดของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ จึงมีความเป็นสาธารณะ เป็นที่รับรู้ทั่วไป และเป็นของส่วนรวม การที่คนในกลุ่มใช้สัญลักษณ์ใดในการสื่อสารระหว่างกัน ความหมายของสัญลักษณ์นั้นก็ต้องเป็นที่รู้กันในกลุ่มคนเหล่านั้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า “สัญลักษณ์คือวัฒนธรรม” สามารถศึกษาหาความหมายทางวัฒนธรรมได้จากสัญลักษณ์ที่กลุ่มคนมีร่วมกันในสังคมนั้น ๆ ซึ่งสื่อความหมายแตกต่างจากการหาความหมายโดยตรงหรือโดยนัย และสัญลักษณ์ในภาษาศาสตร์ที่ไม่ได้ตีความสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดเรื่องมนุษย์กับสัญลักษณ์ของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ สำหรับการวิเคราะห์ “พราณบุญ” ในฐานะสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวลัวะได้

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 ข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเพื่อเป็นกรอบในการวิจัย โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย ที่มีคำร้องนำเสนอ “พราณบุญ” เป็นส่วนสำคัญ จากผลงานเพลงในช่องยูทูปที่เผยแพร่ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 - เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 เท่านั้น โดยยึดตามเดือนและปีที่เผยแพร่ของช่องยูทูปเป็นหลัก เนื่องด้วยสถานการณ์ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ทำให้เกิดปรากฏการณ์การเผยแพร่เพลงเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น เช่น “ท้าวเวสสุวรรณ” “พ่อแก่ลิเก” และ “พญานาค” เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมภาคใต้ ซึ่งชาวลัวะมีความเชื่อเรื่อง “ครุหมอตายายโนรา” ประกอบกับช่วง พ.ศ. 2563-2564 ได้มีการขอขึ้นทะเบียนโนราจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

(UNESCO) เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ ทำให้ “พราณบุญ” ในการแสดงโนราห์มีความน่าสนใจ และผู้วิจัยพบว่าเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัยปรากฏ “พราณบุญ” ภายหลังที่โนราห์ได้รับการขึ้นทะเบียนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับอิทธิพลความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าวในการศึกษาวิจัย

จากขอบเขตการวิจัยปรากฏข้อมูลรวมทั้งสิ้น 16 เพลง จากช่องยูทูป 13 ช่อง ได้แก่ ธนวัฒน์ ไทรแก้ว, ก้าน ศราวุฒิ official, เทพ ทินกร, พ่อใหญ่คำแสง พาเพลิน, แกงส้มโปรดักชั่น, ออฟ ดอกฟ้า, BOONCHOM, ค่ายโคนายและใจรมิวสิค, ลงพุง ลงพงษ์, Baan KrooSala, คน ตรัง, ลูกทุ่งถิ่นใต้ แชนแนล และเฉลิมศักดิ์ เรื่องช่วย ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ข้อมูลเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัยที่นำเสนอ “พราณบุญ”

ลำดับ	ชื่อเพลง	ช่องยูทูป	ผู้แต่ง	นักร้อง	ปีที่เผยแพร่
1.	บารมีตาพราณบุญ	ธนวัฒน์ ไทรแก้ว	ธนวัฒน์ ไทรแก้ว	โจม ธนวัฒน์	2566
2.	มนินาห์เอ๋ย (ตาพราณบุญ)	ก้าน ศราวุฒิ official	ก้าน ศราวุฒิ	ก้าน ศราวุฒิ	2566
3.	บูชาตาพราณบุญ	เทพ ทินกร	พัฒน์ กิ่งเพชร	แสงทอง นครศรี	2566
4.	ชวนน้องทำบุญ วัดยางใหญ่	เทพ ทินกร	พัฒน์ กิ่งเพชร	แสงทอง นครศรี	2566
5.	รำถวายตาพราณบุญ	พ่อใหญ่คำแสง พาเพลิน	พัฒน์ กิ่งเพชร	แสงทอง นครศรี	2566
6.	ตาพราณบุญ หนูนดวง วัดฉิมหลา อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช	แกงส้มโปรดักชั่น	เสน่ห์ ทักษิณ	เรน ธีรเทพ & แอ๋ว ศิริชัย	2566

ตารางที่ 1

ข้อมูลเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัยที่น่าสนใจ “พรานบุญ” (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อยุทูป	ผู้แต่ง	นักร้อง	ปีที่ เผยแพร่
7.	ครุหมอนโนราห์	ฮ็อฟ ดอกฟ้า	ก้าน ศราวุฒิ	วันศุกร์ มากมิตร	2566
8.	มโนราห์หักอก	BOONCHOM	ปัทมทัต ลิ้มประคู่	บุญชม	2566
9.	เก็บไว้ฝัน (มโนราห์หักอก2)	BOONCHOM	ปัทมทัต ลิ้มประคู่	บุญชม	2566
10.	ณ พัทลุง	ค่ายโคนายและ โจรมิวสิค	นก อรรถพร	นก อรรถพร & เพลง วิสสุตา	2566
11.	มโนราห์ คาถา พรานบุญ	ลุงพุง ลุงพงษ์	ไม่ปรากฏ	ลุงพงษ์	2565
12.	ขอพรพรานบุญ	Baan KrooSala	สลา คุณวุฒิ	เอิร์น วราภรณ์	2564
13.	สัญญาตาพราน	คน ตรัง	สายันต์ รามยัง	เอ ลายมือ	2564
14.	ตาพรานบุญ วัดยางใหญ่ & ไอ้ไข่วัดเจดีย์	ลูกทุ่งถิ่นใต้ แซนแนล	เปี้ยก ปัญญา	เปี้ยก ปัญญา	2564
15.	พรตาพราน	ลูกทุ่งถิ่นใต้ แซนแนล	เปี้ยก ปัญญา	เปี้ยก ปัญญา	2563
16.	ตาพรานบุญ	เฉลิมศักดิ์ เรื่องช่วย	ไม่ปรากฏ	ชวนจันทร์ พัทลุง	2563

3.2 วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยทางคติชนวิทยา (folklore) ผู้วิจัยเลือกข้อมูลเฉพาะเจาะจงตามกลุ่มการศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

3.2.1 ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “พรานบุญ” และความเชื่อเรื่อง “ครุหมอนตายายโนรา” ในวัฒนธรรมภาคใต้ รวมทั้งศึกษางานวิจัย

ที่เกี่ยวข้องกับเพลงลูกทุ่งภาคใต้ และศึกษารอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเรื่องอนุภาคของ สติธ ธอมป์สัน แนวคิดแบบเรื่องของ แอนดี อาร์น และแนวคิดมนุษย์กับสัญลักษณ์ของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ธ

3.2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัยผ่านช่องทางยูทูปที่เผยแพร่ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 - เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 โดยมีคำร่อนนำเสนอ “พรวนบุญ” เป็นส่วนสำคัญ จำนวนรวม 16 เพลง จากช่องยูทูป 13 ช่อง ดังรายละเอียดที่ระบุในขอบเขตการวิจัย

3.2.3 นำข้อมูลเพลงดังกล่าวมาวิเคราะห์การนำเสนอ และวิเคราะห์ “พรวนบุญ” ในฐานะสัญลักษณ์ความเชื่อของชาวนาได้ จากเนื้อเพลง หรือคำร่อนเท่านั้น ซึ่งไม่รวมถึงองค์ประกอบฉาก การแสดง หรือมิวสิกวิดีโอ โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย และเรียบเรียงผลการวิจัย

3.2.4 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัย

4. ผลการวิจัย

4.1 การนำเสนออนุภาคและแบบเรื่อง “พรวนบุญ” ในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย

จากการวิเคราะห์ “พรวนบุญ” ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย สามารถจำแนกอนุภาคและแบบเรื่องได้ทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) อนุภาคและแบบเรื่อง “พรวนบุญ” ในความเชื่อครุหมอตายายโนรา 2) อนุภาคและแบบเรื่อง “พรวนบุญ” ในเรื่องพระสุธนมโนห์รา 3) อนุภาคและแบบเรื่อง “พรวนบุญ” ในการแสดงโนรา ซึ่งปรากฏอนุภาคตัวละคร 3 ลักษณะ ได้แก่ บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมโนราโรงครู “ตัวร้าย” ตัวละครในเรื่องพระสุธนมโนห์รา และ “ตัวตลก” ในการแสดงโนรา โดยพบว่าแต่ละลักษณะปรากฏอนุภาควัตถุสิ่งของ และพฤติกรรมหรือเหตุการณ์แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 อนุภาคและแบบเรื่อง “พราณบุญ” ในความเชื่อครุหมอตายายโนรา : บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมโนราโรงครู

“พราณบุญ” ในแบบเรื่องความเชื่อครุหมอตายายโนรา นำเสนอในลักษณะการใช้ความเชื่อเรื่องบรรพชนที่ล่วงลับ และการกราบไหว้บนบานเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการนำเสนอที่สามารถพบได้อย่างชัดเจนจากเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย เนื่องจากเป็นองค์ประกอบหลักในการนำเสนอ โดยมีคำร้องที่แสดงอนุภาคให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องครุหมอตายายโนรา ทั้งอนุภาควัตถุสิ่งของและอนุภาคเหตุการณ์ ซึ่งชาวใต้เชื่อว่า “พราณบุญ” เป็นบรรพชนที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่ยึดทางจิตใจให้กับผู้ที่เคารพนับถือครุหมอตายายโนราในวัฒนธรรมภาคใต้ สามารถจำแนกอนุภาคที่ประกอบสร้างแบบเรื่อง “พราณบุญ” ในความเชื่อครุหมอตายายโนราได้ดังนี้

- A₁ : บุคคลมีความทุกข์หรือประสบปัญหาและต้องการที่ยึดทางจิตใจ
- A₂ : ความโด่งดังของสถานที่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง “พราณบุญ”
- B₁ : ความเชื่อในเรื่องการขอพร เสริมสิริมงคล
- B₂ : ความเชื่อในเรื่องการบนบาน หรือคำสาบาน
- C₁ : การกราบไหว้บูชา “พราณบุญ”
- C₂ : จุดธูป 9 ดอก และท่องบทสวดคาถา
- C₃ : ถวายสิ่งของ เช่น ผ้าขาวม้า และเหล้าขาว
- D₁ : อิทธิฤทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติที่ให้คุณ เช่น ความหวัง ความสุข
- D₂ : อิทธิฤทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติที่ให้โทษ เช่น ผิดหวัง ภัยอันตราย

จากการจำแนกอนุภาคที่ประกอบสร้างแบบเรื่องข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย สอดคล้องทั้งสิ้น 10 เพลง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

ผลการวิเคราะห์อนุภาคและแบบเรื่อง “พราณบุญ” ในความเชื่อครูหมอตายโนรา : บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมโนราโรงครู

ลำดับ	ชื่อเพลง	แบบเรื่อง								อนุภาค	
		A.		B.		C.			D.		
		สาเหตุ		ความเชื่อ		วิธีการบูชา			อิทธิฤทธิ์		
		A ₁	A ₂	B ₁	B ₂	C ₁	C ₂	C ₃	D ₁	D ₂	
1.	บารมีตาพราณบุญ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
2.	บูชาตาพราณบุญ	✓	✓	✓		✓			✓		
3.	ชวนน้องทำบุญวัดยางใหญ่	✓	✓	✓		✓			✓		
4.	รำถวายตาพราณบุญ		✓			✓			✓		
5.	ตาพราณบุญหนุนดวง วัดฉิมหลา ฯ	✓	✓	✓	✓				✓		
6.	ครูหมอนโนราห์	✓			✓					✓	
7.	ณ พัทลุง			✓		✓	✓				
8.	ขอพรพราณบุญ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
9.	สัญญาตาพราณ	✓			✓					✓	
10.	ตาพราณบุญวัดยางใหญ่ & ไร่ไร่ วัดเจดีย์	✓	✓	✓					✓		

จากตารางที่ 2 วิเคราะห์การนำเสนอ “พราณบุญ” โดยใช้แบบเรื่องความเชื่อครูหมอตายโนราในลักษณะ “บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์” พบว่าอนุภาคย่อยที่ปรากฏมากที่สุด คือ A₁ จำนวน 8 เพลง รองลงมา คือ A₂ B₁ และ D₁ จำนวน 7 เพลง ถัดมาอนุภาคย่อยที่ปรากฏใกล้เคียงกัน คือ C₁ จำนวน 6 เพลง และ B₂ จำนวน 5 เพลง นอกจากนี้พบอนุภาคย่อยที่ปรากฏน้อย คือ C₂ จำนวน 3 เพลง เช่นเดียวกับ C₃ และ

D_2 ที่ปรากฏน้อยที่สุด จำนวน 2 เพลง แสดงให้เห็นว่าอนุภาค A และ B ปรากฏเด่นชัดที่สุด โดยเฉพาะอนุภาคย่อย A_1 , A_2 และ B_1 นำเสนอ “พรานบุญ” เป็นที่พึงทางจิตใจให้กับผู้ที่มีความทุกข์หรือประสบปัญหา จึงเดินทางมาขอพรและเสริมสิริมงคล สัมพันธ์กับอนุภาคย่อย D_1 นำเสนอความโดดเด่นในการขอพรเพื่อให้ชีวิตมีความสุขและสัมฤทธิ์ผลในสิ่งที่หวัง ซึ่งวิธีการกราบไหว้บูชาจะนิยมมากที่สุด สืบไปได้จากอนุภาคย่อย C_1 ทั้งนี้พบว่าอนุภาคย่อย C_2 และ C_3 เป็นวิธีการขอพรที่เน้นรายละเอียด เช่น การจุดธูป 9 ดอก หรือถวายผ้าขาวม้าและเหล้าขาว ทำให้พบปรากฏในบางเพลงเท่านั้น นอกจากนี้พบว่าอนุภาคย่อย B_2 ที่แสดงถึงความเชื่อเรื่องการบนบาน ยังมีความสำคัญต่อการนำเสนอความศักดิ์สิทธิ์ของ “พรานบุญ” ซึ่งสัมพันธ์กับอนุภาค D_2 ปรากฏน้อยที่สุดในเรื่องการให้โทษที่เป็นอันตรายต่อชีวิต เพื่อต้องการนำเสนอว่า “พรานบุญ” เป็นบรรพชนที่มีความเมตตาและเสริมโชคชะตาให้ประสบผลสำเร็จตามความเชื่อของชาวล้านนาได้

4.1.2 อนุภาคและแบบเรื่อง “พรานบุญ” ตัวละครในเรื่องพระสุพนมโนห์รา : “ตัวร้าย”

“พรานบุญ” ในแบบเรื่องพระสุพนมโนห์รา ใช้ลักษณะตัวละครซึ่งมีความสัมพันธ์กับวรรณกรรมเรื่องพระสุพนมโนห์รา ในเนื้อเรื่องตอนหนึ่ง คือ “พรานบุญ” จับนางมโนห์รา (ปัญญาสชาตกฉบับบาลี ใช้ชื่อว่า “พรานบุญทริก”) ซึ่งเป็นอนุภาคโดดเด่นของเรื่องที่ได้รับการสืบทอด นำเสนอผ่านเรื่องราวความรักเนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นบุคลิกของ “พรานบุญ” โดยคำร้องที่บ่งบอกลักษณะของ “ตัวร้าย” ซึ่งมีอนุภาควัตถุสิ่งของเป็นของวิเศษที่ใช้สำหรับ จับนางมโนห์รา เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องคาถาอาคม สามารถจำแนกอนุภาคที่ประกอบสร้างแบบเรื่อง “พรานบุญ” ตัวละครในเรื่องพระสุพนมโนห์รา ได้ดังนี้

A_1 : “พรวานบุญ” พบนางมโนห์รา

A_2 : กล่าวถึงป่าหิมพานต์ หรือสระอินดาต

B : “พรวานบุญ” หลงรักและเกี้ยวนางมโนห์รา

C_1 : “พรวานบุญ” ใช้บ่วงนาคราศและร้ายคาถาจับนางมโนห์รา

C_2 : “พรวานบุญ” จับนางมโนห์ราไปถวายพระสุธน

D : “พรวานบุญ” ไม่สมหวังเรื่องความรักจากนางมโนห์รา

จากการจำแนกอนุภาคที่ประกอบสร้างแบบเรื่องข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย สอดคล้องทั้งสิ้น 3 เพลง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3

ผลการวิเคราะห์อนุภาคและแบบเรื่อง “พรวานบุญ” ตัวละครในเรื่องพระสุธนมโนห์รา: “ตัวร้าย”

ลำดับ	ชื่อเพลง	แบบเรื่อง				อนุภาค	
		A.		B.	C.		D.
		เหตุการณ์เริ่มต้น		ความรัก	เหตุการณ์สำคัญ		ความผิดหวัง
		A ₁	A ₂		C ₁	C ₂	
1.	มโนราห์เอย (ตาพรวานบุญ)	✓		✓			
2.	มโนราห์หักอก	✓		✓			✓
3.	มโนราห์ คาถาพรวานบุญ	✓	✓		✓	✓	

จากตารางที่ 3 วิเคราะห์การนำเสนอ “พรวานบุญ” ตัวละครในแบบเรื่องพระสุธนมโนห์รา ในลักษณะ “ตัวร้าย” พบว่าอนุภาคย่อยที่ปรากฏมากที่สุด

ทุกเพลง คือ A_1 จำนวน 3 เพลง รองลงมา คืออนุภาค B และอนุภาคย่อย C_1 จำนวน 2 เพลง ส่วนอนุภาค D ปรากฏน้อยที่สุด เช่นเดียวกับอนุภาคย่อย A_2 และ C_2 จำนวน 1 เพลง แสดงให้เห็นว่าอนุภาคย่อย A_1 คือ “พราณบุญ” พบนางมโนห์รา เป็นเหตุการณ์สำคัญของเรื่องพระสุธนมโนห์รา ซึ่งไม่เน้นการกล่าวถึงรายละเอียดของสถานที่ในอนุภาคย่อย A_2 นอกจากนี้ การนำเสนอที่ปรากฏรองลงมา คืออนุภาค B พฤติกรรมในการแสดงความรักของ “พราณบุญ” ที่มีต่อนางมโนห์รา เช่นเดียวกับอนุภาคย่อย C_1 พฤติกรรมที่นำเสนอเพื่ออธิบายเหตุการณ์โดยใช้อนุภาควัตถุสิ่งของ “บ่วงนาคราศ” ในการจับนางมโนห์รามาครอบครอง ส่งผลให้อนุภาคย่อย C_2 คือ การถวายนางมโนห์ราให้กับพระสุธน และอนุภาค D พฤติกรรมที่ผิดหวังจากความรัก เป็นการนำเสนอที่ปรากฏในบางเพลงเท่านั้น เพราะเป็นรายละเอียดพฤติกรรมของ “พราณบุญ” ในแบบเรื่องพระสุธนมโนห์ราที่สามารถลดทอนได้

4.1.3 อนุภาคและแบบเรื่อง “พราณบุญ” ในการแสดงโนรา : “ตัวตลก”

“พราณบุญ” ในแบบเรื่องการแสดงโนรา นำเสนอโดยใช้เรื่องพระสุธนมโนห์รา ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกผลิตซ้ำมากที่สุดในการแสดงโนราของภาคใต้ เชื่อมโยงกับความเชื่อการบูชาเรียกทรัพย์จาก “พราณบุญ” ตัวละครในเรื่องพระสุธนมโนห์ราที่มีอำนาจโชคทรัพย์ และความเชื่อจาก “พราณบุญ” ในการแสดงโนรา เป็นผู้ทรงศีลที่กระทำความดีสะสมบุญ เพื่อเสริมเมตตามหานิยม จนเป็นที่นับถือในกลุ่มผู้ชมโนรา อีกทั้งสามารถสร้างความตลกขบขันโดยการจับบทออกพราณ อยู่ในลักษณะ “ตัวตลก” คู่กับการแสดงโนราที่ได้รับความนิยมขึ้นชอบ จึงทำให้การแสดงโนรา “พราณบุญ” เป็น “ตัวเอก” เช่นเดียวกัน สามารถจำแนกอนุภาคที่ประกอบสร้างแบบเรื่อง “พราณบุญ” ในการแสดงโนรา ได้ดังนี้

A_1 : การแสดงตอน “พรานบุญ” จับนางมโนห์รา

A_2 : กล่าวถึง “พรานบุญ” เป็น “ตัวตลก”

B : “พรานบุญ” มีวิชาอาคมและบ่วงนาคราศติดตัว

C_1 : “พรานบุญ” ถวายนางมโนห์ราให้พระสุธน

C_2 : “พรานบุญ” ปลอ่ยนางมโนห์ราหลุดพ้นเป็นอิสระ

D : “พรานบุญ” กับความเชื่อการบูชาอำนาจโคตรพิพย์

จากการจำแนกอนุภาคที่ประกอบสร้างแบบเรื่องข้างต้น ปรัชญการนำเสนอเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย สอดคล้องทั้งสิ้น 3 เพลง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4

ผลการวิเคราะห์อนุภาคและแบบเรื่อง “พรานบุญ” ในการแสดงโนรา : “ตัวตลก”

ลำดับ	ชื่อเพลง	แบบเรื่อง				อนุภาค
		A.		B.	C.	D.
		บทบาท		ของวิเศษ	ความสามารถ	ความเชื่อ
		การแสดง				
		A ₁	A ₂			
1.	เก็บไว้ฝัน (มโนราห์หอก2)	✓	✓	✓	✓	
2.	พรดาพราน	✓	✓	✓	✓	
3.	ดาพรานบุญ	✓	✓	✓	✓	

จากตารางที่ 4 วิเคราะห์การนำเสนอ “พรานบุญ” ในลักษณะ “ตัวตลก” คู่กับการแสดงโนรา พบว่าอนุภาคที่ปรากฏมากที่สุดในทุกเพลง คือ อนุภาคย่อย A_1 และ

อนุภาค B จำนวน 3 เพลง อนุภาครองลงมาที่ปรากฏเท่ากัน คืออนุภาคย่อย C_1 และอนุภาค D จำนวน 2 เพลง ถัดมาอนุภาคที่ปรากฏน้อยที่สุดคืออนุภาคย่อย A_2 และ C_2 จำนวน 1 เพลง แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอ “พราณบุญ” เป็น “ตัวตลก” ในการแสดงโนราของภาคใต้ มีการกล่าวถึงเพียงบางเพลงเท่านั้น สังเกตได้จากอนุภาคย่อย A_2 เนื่องจากเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปของผู้ชมโนรา และเห็นได้ว่าอนุภาคย่อย A_1 ใช้เรื่องพระสุธนมนิห์รามาสลิตซ้ำในการแสดงโนราเด่นชัดที่สุด เพราะเป็นอนุภาคพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่ได้รับความนิยม ซึ่งในการแสดงโนรา “พราณบุญ” จะใช้พฤติกรรมที่มีอำนาจวิชาวาคม สังเกตได้จากอนุภาค B ที่ปรากฏในทุกเพลง สัมพันธ์กับอนุภาค C ที่ขยายเหตุการณ์ในเรื่องพระสุธนมนิห์รา คือ “พราณบุญ” มีความสามารถในการนำนางมโนห์ราถวายให้กับพระสุธน หรือเลือกที่จะปล่อยนางมโนห์ราให้หลุดพ้นจากอำนาจบ่วงนาคบาศจนเป็นอิสระ

ความแตกต่างระหว่างตัวละคร “พราณบุญ” ในเรื่องพระสุธนมนิห์รากับ “พราณบุญ” ในการแสดงโนรา คือการเชื่อมโยงความหมายนอกเหนือจากโครงเรื่องพระสุธนมนิห์รา ซึ่งพบปรากฏในทุกเพลง ได้แก่ การกล่าวถึงลักษณะ “ตัวตลก” ในอนุภาคย่อย A_2 และแฝงความเชื่อในอนุภาค D ซึ่งเป็นคตินิยมของผู้ชมโนรา

4.2 “พราณบุญ” : ความหมายในฐานะสัญลักษณ์ความเชื่อของชาวใต้

จากการวิเคราะห์อนุภาคและแบบเรื่องทั้ง 3 กลุ่มข้างต้น พบว่า “พราณบุญ” นำเสนอในลักษณะ “บรรพชน” “ตัวละคร” และ “ตัวตลก” เป็นการสะท้อนความเชื่อของชาวใต้ในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย ซึ่งเกิดจากความคิด ประสบการณ์ และการรับรู้ผ่านบริบททั่วไปในสังคม ซึ่งการวิเคราะห์ “พราณบุญ” ตามแนวคิดสัญลักษณ์ของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ แต่ละเพลงได้ถ่ายทอดความหมายที่เป็นการรับรู้ผ่านแนวความคิดที่แตกต่างกัน แต่ยังคงใช้ความเชื่อในบริบทท้องถิ่นของชาวใต้เป็นสื่อแทนแนวความคิด ดังนั้น การปรากฏความหมายในฐานะสัญลักษณ์ของ “พราณบุญ” ที่ผลิตซ้ำเป็นเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย จึงใช้ความเชื่อของชาวดังกล่าวมาผลิตซ้ำ

ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ เนื่องจากวัฒนธรรมภาคใต้มีการนับถือ “พรานบุญ” อย่างแพร่หลาย ซึ่งสามารถแบ่งสัญลักษณ์ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

4.2.1 สัญลักษณ์ที่แสดงความเชื่อเรื่อง “ครุหมอตายายโนรา”

จากแนวคิดของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ ที่ว่ามนุษย์ต้องพึ่งพาวัฒนธรรม สำหรับการดำเนินชีวิต (อคิน รพีพัฒน์, 2551, น. 78) ดังนั้น “พรานบุญ” บุคคลสำคัญของพิธีกรรมโนราโรงครู หรือ “ครุหมอตายายโนรา” ในวัฒนธรรมภาคใต้ จึงเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเชื่อท้องถิ่นของชาวใต้ และส่งผลต่อจิตใจในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งปรากฏความหมายเชิงสัญลักษณ์ 2 ลักษณะ ได้แก่

1) “พรานบุญ” : “ผีบรรพชน” ของลูกหลานชาวใต้

ความเชื่อเกี่ยวกับ “ผีบรรพชน” เป็นความเชื่อท้องถิ่นของชาวใต้จากตำนานโนรา ซึ่งเชื่อว่าบุคคลในตำนานมีชีวิตอยู่จริง และเมื่อล่วงลับไปแล้ว วิญญาณยังแสดงถึงความผูกพันกับลูกหลานสายตระกูลโนรา ดังนั้น “พรานบุญ” จึงเป็นที่เคารพบูชากราบไหว้ หากลูกหลานต้องการความช่วยเหลือก็สามารถทำได้โดยบอกกล่าวด้วยวิธีการขอพรและบนบาน ชาวใต้จึงนับถือ “พรานบุญ” เสมือนปู่ย่าตายายของวงศ์ตระกูล เพราะ “พรานบุญ” คือบรรพชนโนราที่มีความศักดิ์สิทธิ์และมีคุณค่าทางจิตใจในวัฒนธรรมภาคใต้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้เช่นเดียวกับคำสอนทางพุทธศาสนา ทำให้การดำเนินชีวิตมีความปกติสุข โดยปลูกฝังให้ลูกหลานกตัญญูรู้คุณด้วยการทำความดีตอบแทนบรรพชน ปรากฏความหมายเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าว 9 เพลง ได้แก่ เพลงบารมีตาพรานบุญ เพลงบูชาตาพรานบุญ เพลงชวนน้องทำบุญวัดยางใหญ่ เพลงรำถวายตาพรานบุญ เพลงตาพรานบุญหนุนดวง วัดฉิมหลาฯ เพลง ณ พัทลุง เพลงขอพรพรานบุญ เพลงตาพรานบุญวัดยางใหญ่ & ไฉ่ไข่วัดเจดีย์ และเพลงพรตาพราน ยกตัวอย่างเช่น

...ลูกหอบใจเซโศทรมาน มาพนมก้มลงหน้าตาพราน ว่าลูกหลานชมซานให้ช่วยที่
สู่ไปทุกทางแต่ไม่พ้นทางจน ยังดิ้นรนอ้างว่างอยู่อย่างนี้ ขอพรพรานบุญ ตาช่วยหนุน
ดวงที่ ฟังบารมีสักครา วัดยางใหญ่ตาพรานบุญ ช่วยเกื้อหนุนนำทางในชีวิ ให้พ้นทุกข์
พ้นโศกพ้นโรคราจี ให้มั่งมีสมหวังดังขอพร...

(ธนวัฒน์ ไทรแก้ว, 2566)

...เอ๋ยขอไทรสมดังใจทุกคำ ช่วยพูนคำลูกหลานทุก ๆ คน ด้วยปรานีที่มากมีในจิต
ลูกหลานผิดก็ไม่คิดอูกูล ขอแต่เพียงรู้หน้าที่ตน ในทุกหนก็ยอมฟันฝ่าภัย ฝ่าขวาม้า
ลูกหลานเห่อสิ่งตาพรานชอบ บนได้รอบไม่ว่าเรื่องไร ๆ ตาพรานบุญมาหนุนทรัพย์
รับไหว วัดยางใหญ่อำเภอท่าศาลา ให้ลูกหลานตาพรานทุกคน ทุกแห่งหนมีแต่ลาภ
มาหา ให้มั่งมีศรีสุขทุกครา...

(ลูกทุ่งถิ่นใต้ แชนแนล, 2563)

จากตัวอย่างข้างต้น “พรานบุญ” คือ “ผีบรรพชน” ที่มีความศักดิ์สิทธิ์
ซึ่งชาวใต้มีความใกล้ชิดผูกพัน สังเกตได้จากชาวใต้จะเปรียบตนเองเป็น “ลูกหลาน
โนรา” เช่นเดียวกับ “พรานบุญ” ที่คอยช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองลูกหลานชาวใต้
สะท้อนคติความเชื่อทางวัฒนธรรมภาคใต้ในการนับถือ “ผีบรรพชน” นอกจากนี้
ตัวอย่างยังมีความสอดคล้องกันในเรื่องสถานที่ คือ “วัดยางใหญ่” อำเภอท่าศาลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากชาวใต้มีความเชื่อว่าในอดีต “พรานบุญ” คือ
ผู้บุกเบิกพื้นที่ “วัดยางใหญ่” และมีบรรพชนโนราปกป้องรักษามาจนถึงปัจจุบัน

2) “พรานบุญ” : “ผีครูหมอ” ตัวแทนของครูหมอตายายโนรา

ความเชื่อเรื่อง “ผีครูหมอ” หรือ “ผีครูหมอตายาย” เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
“โนราลงครู” ต่อมาใช้คำว่าโนราโรงครู เป็นการนับถือครูหมอผู้ถ่ายทอดศิลปะโนรา
ให้กับ “ศิษย์โนรา” ซึ่งจะต้องระลึกถึงด้วยการไหว้ครูพร้อมกับเครื่องเซ่นไหว้
นอกจากนี้ตามคติความเชื่อของชาวใต้ “หน้าพราน” เป็นของชั้นสูงที่ศักดิ์สิทธิ์ และ

มีจิตวิญญาณ “พรานบุญ” สิ่งสถิตอยู่ (สันติชัย ไยมไหม, 2564, น. 90-91) ดังนั้นหลังจาก “พรานบุญ” ล่วงลับไปแล้ว จึงกลายเป็นตัวแทน “ผีครุหมอ” ที่มีพลังจิตสามารถสื่อสารในพิธีกรรมสำคัญที่เรียกว่า “ลงครู” หรือ “เข้าทรง” ด้วยการสวม “หน้าพราน” เพื่อแสดงอิทธิฤทธิ์ ปรากฏความหมายเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าว 2 เพลง ได้แก่ เพลงครุหมอโนราห์ และเพลงสัญญาตาพราน ยกตัวอย่างเช่น

...สาวเจ้ายังจำได้หม้าย ที่เคยสัญญากับพี่คือนั้นว่าจะรักกัน เธอจะรักกับฉัน จนวันตาย **สาบานหน้าตาพรานบุญ** วัดศรีพนมจะไม่จางหาย แต่เธอกลับกลายเป็นคนละคน **ยกกาดบนบานครุหมอ** พี่จะขอให้เธอลบคืน ทั้งยามหลับ ยามตื่นให้ทนฝันอยู่ไม่ได้ ให้เธอทุกข์ทรมานให้สมที่เธอทิ้งฉันไป ให้เธอขาดใจเหมือนว่าตายทั้งเป็น ระวังน้องเห้อถ้าเธอไม่คิดหลบมา พี่จะให้ครุหมอโนราห์ไปตามเธอมา ให้หลบมาหาฉัน ถ้าเธอไม่เชื่อก็ให้ลองแลแล้วกัน **สาบานกันแล้ววันนั้น เธอยังมาทั้งกัน ให้เธอถูกครุหมอ...**

(อ้อฟ ดอกฟ้า, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น “ศิษย์โนรา” นิยมบอกกล่าวบนบานครุหมอตายายโนรา และปรากฏ “พรานบุญ” เป็นตัวแทนในการรับคำบนบานผ่านจิตวิญญาณ ซึ่งชาวใต้เรียกว่า “ยกกาดครุหมอ” สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการสื่อสารกับ “ผีครุหมอ” ในพิธีกรรมโนราโรงครูของภาคใต้ และถ้าหากผิดคำบนบานก็จะเจ็บป่วยด้วยอาการ “ถูกครุหมอ” คือการกระทำของ “ผีครุหมอ” ที่หาสาเหตุและลักษณะของการเจ็บป่วยไม่ได้ จำเป็นต้องแก้บนด้วยการ “รำออกพราน” ถวายให้กับ “พรานบุญ” และครุหมอตายายทั้งหมด

4.2.2 สัญลักษณ์แสดงความเชื่อจากการแสดงโนรา

คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัญลักษณ์เป็นที่รับรู้ทั่วไปในสังคม (อคิน รพีพัฒน์, 2551, น. 79) จึงมีการถ่ายทอด “พรานบุญ” ในเพลงลูกทุ่งภาคใต้

ร่วมสมัย เป็นผลมาจากการให้ความหมายสัญลักษณ์แบบดั้งเดิม ซึ่งผู้คนรับรู้ว่าการแสดงโนราต้องมี “พรานบุญ” เป็นผู้สร้างความบันเทิง ประกอบกับความเชื่อเรื่องบ่วงนาบาศ สำหรับบูชาเรียกทรัพย์จาก “พรานบุญ” ตัวละครในเรื่องพระสุธนมโนราห์จึงเป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์ความเชื่อที่โดดเด่นของ “พรานบุญ” จากการแสดงโนราในวัฒนธรรมภาคใต้ ปรากฏสัญลักษณ์ที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ ได้แก่

1) “พรานบุญ” : “ตัวตลก” ผู้สร้างความบันเทิงในฐานะสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมการแสดงชาวใต้

“พรานบุญ” หรือ “พรานโนรา” คือองค์ประกอบที่สำคัญของการแสดงโนรา เนื่องจากเป็น “ตัวตลก” ที่มีความชำนาญในการแสดง เมื่อออกแสดงจะต้องสวม “หน้าพราน” เป็นเอกลักษณ์ และสร้างความบันเทิงให้กับผู้ชม ด้วยลักษณะท่าทาง “นาตพราน” ที่ตลกขบขัน การนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์ “พรานบุญ” ในวัฒนธรรมการแสดงภาคใต้ เกิดจากการเห็นพ้องของชาวใต้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ “พรานบุญ” ในการแสดงโนราเป็น “ตัวตลก” และเชื่อว่าการเสริมเสน่ห์ให้ได้รับความนิยม ปรากฏความหมายเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าว 1 เพลง ได้แก่ เพลงเก็บไผ่ฝั้น (มโนราห์หักอก 2) ยกตัวอย่างเช่น

เป็นแค่ตัวตลกที่ช่างในไม่คอยตลก ต้องทำตัวตลกเพื่อให้ใครเขามองตลก
ทำท่าทางตลกแต่ช่างในนั้นน้ำตาตก เป็นแค่ตัวตลก เป็นแค่ตัวตลก ข้าเข้าใจว่า
ความรักมันกินไม่ได้ ดีแค่ไหนสุดท้ายก็แพ้เขาที่ดีกว่า ในเมื่อเจ้าให้เขาไปหมดใจ
หมดชีวิตอย่างข้าก็ต้องแพ้พ่าย เก็บความรักที่มีเอาไว้ช่างใน เจ็บจุกอกน้ำตาตกหก
เจ็ดแปดเก้า ปิดบังความเศร้าเก็บมันเอาไว้ เมื่อเจ้าได้พบกับพระสุธนมโนราห์อย่างเจ้า
เลยดีตน ใจฉันแค่พรานจน ๆ ใครจะอดจะทนลำบากลำบาก ต้องทุกข์ต้องทนกัดกิน
ความจน ต่อให้มีเวทมนตร์ซ้ำจะไม่รังเจ้าให้มาอดมาทน ร่างกายเนื้อตัวของข้าสกร
มกชกดูยังงี้ก็ยาก เจ้านั้นมันวิหคควรจะเหาะจะเหิน ไม่ควรจะเดินกับตัวตลก
ดีแล้วที่เจ้านั้นหักอก แล้วเลือกพระสุธนมมาชบอ...

(BOONCHOM, 2566ข)

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นสัญลักษณ์ “ตัวตลก” ที่สร้างความบันเทิง และสอดแทรกการแสดงเรื่องพระสุธนมนโหรีรา เพื่อเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ “พรานบุญ” เกี่ยวกับนางมนโหรีราแต่ไม่สมหวัง เพลงเก็บไว้ฝน (มโนราห์หักอก 2) จึงถ่ายทอดโดยใช้สัญลักษณ์ “พรานบุญ” แทนความหมาย “ตัวตลก” ในการแสดงโนราห์ที่ได้รับความนิยม และความหมายที่ไม่ได้แยกขาดจากการรับรู้เรื่องพระสุธนมนโหรีรา คือ “พรานบุญ” ทำให้นางมนโหรีราได้พบกับพระสุธน ความคิดดังกล่าวจึงเป็นการสร้างสรรค์เชื่อมโยงประสบการณ์ความรักที่ผิดหวังกับสัญลักษณ์ “ตัวตลก” ของวัฒนธรรมการแสดงชาวนได้

2) “พรานบุญ” : “ตัวละคร” ผู้มีวิชาอาคมในเรื่องพระสุธนมนโหรีรา ในฐานะสัญลักษณ์ของวรรณกรรมชาวนได้

จากการหยิบยกวรรณกรรมเรื่องพระสุธนมนโหรีรามาลดเข้ามามากที่สุดในการแสดงโนราของภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ตัวละคร ได้แก่ พระสุธน หรือนโนราใหญ่ นางมนโหรีรา หรือผู้ราโนรา และ “พรานบุญตริก” หรือ “พรานบุญ” คนทั่วไปจึงมักรับรู้ “พรานบุญ” ในวรรณกรรมเรื่องพระสุธนมนโหรีรา เนื่องจาก “พรานบุญ” ใช้บทบาทของนายพรานภาคใต้ สัมพันธ์กับความสามารถในการเดินป่า ส่วนหนึ่งเกิดจากการเลือกผลิตซ้ำความหมายของตัวละคร “พรานบุญ” ในเรื่องวิชาอาคมการเอาตัวรอดและคาถาเรียกทรัพย์จากการจับนางมนโหรีรา (ปฐินทร์ นาคสิงห์, 2562, น. 326) นำไปสู่การใช้วรรณกรรมประกอบความศักดิ์สิทธิ์จนได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก “พรานบุญ” จึงเป็นที่รู้จักแพร่หลายในฐานะสัญลักษณ์ของวรรณกรรมชาวนได้ พบปรากฏความหมายเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าว 4 เพลง ได้แก่ เพลงมโนราห์เอย (ตาพรานบุญ) เพลงมโนราห์หักอก เพลงมโนราห์ คาถาพรานบุญ และเพลงตาพรานบุญ ยกตัวอย่างเช่น

...พี่เป็นพรานเรื่องวิชา แต่ได้หรั่งแก่เจ้า หวังใจจะให้เจ้ารักพี่ด้วยจริงใจ มะโนเอ๋ย มโนราห์เจ้าลัดฟ้ามาหรือไร พี่จะยกทั้งกายใจให้เจ้าได้ครอบครอง ถึงพี่เป็นแค่พรานป่าไม่น่ายกย่อง แต่ความรักที่ให้น้องไม่เป็นสองรองใคร ยกข้อต่อกล่าวถึงเรื่องราวตำนาน ที่ปู่ย่าเล่าขานเป็นนิทานนานมา มีนางกิริสีชื่อว่านางมโนราห์เป็นที่หมายตาของนายพรานบุญ ...

(ก้าน ศราวุฒิ official, 2566)

...มาฟังกันนิคชีวิตรมโนราห์ ที่คนชราชอบเล่าให้ฟัง ว่ามีพรานบุญขุนวังขมังเวทย์คาถา สำเร็จในวิชาจึงบุกป่าหิมพานต์ พบสระอโนดาตข้างประหลาดในสายตากินรีปรีดาประกอบท่าร้ายรำ พรานได้ฤกษ์ยามร่างบ่วงบาสนาคา บริกรรมคาถาใช้นาคารัดตน ผูกกินรีบนหนักันสับสน จับได้หนึ่งตนชื่อนางมโนราห์ พรานเก็บปีกหางของนางเอาไว้ แล้วนำตัวนางไปถวายพระสุธน...

(ลงพุง ลุงพงษ์, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น “พรานบุญ” มีความหมายเชิงสัญลักษณ์เป็น “ตัวละคร” ผู้มีวิชาอาคมในเรื่องพระสุธนมโนห์ราที่ปรากฏอยู่ในบริบทของการแสดงโนรา และเป็นพรานป่าจากวิถีชีวิตชาวใต้ ซึ่งมีบ่วงนาคบาตเป็นของวิเศษติดตัวใช้ในการจับนางมโนห์รา บ่งบอกถึงลักษณะของผู้มีอิทธิฤทธิ์ นอกจากนี้ยังพบการกล่าวถึงนิทานในท้องถิ่นภาคใต้ เช่น เพลงมโนราห์เอ๋ย (ดาพรานบุญ) จากคำร้อง “ยกข้อต่อกล่าวถึงเรื่องราวตำนาน ที่ปู่ย่าเล่าขานเป็นนิทานนานมา มีนางกิริสีชื่อว่านางมโนราห์เป็นที่หมายตาของนายพรานบุญ” แสดงให้เห็นว่าเรื่องพระสุธนมโนห์ราเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมชาวนาได้มาอย่างยาวนาน

จากการวิเคราะห์ความหมาย “พรานบุญ” ในฐานะสัญลักษณ์ ผู้วิจัยพบว่าการให้ความหมายไม่ได้แยกขาดออกจากกัน กล่าวคือ สัญลักษณ์ที่แสดงความเชื่อเรื่อง “ครุหมอตายายโนรา” ให้ความหมายด้านความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็น “ผี” โดยปัจจัยที่ปรากฏใกล้เคียงกัน คือ การนับถือ “ครุหมอตายายโนรา” และสัญลักษณ์

แสดงความเชื่อจากการแสดงโนราที่สร้างสรรค์โดยปรับประยุกต์ “พรานบุญ” ในการแสดงโนราพร้อมกับวรรณกรรมเรื่องพระสุธนมโนห์รา ซึ่งมีความเชื่อด้านอิทธิฤทธิ์ในลักษณะเดียวกัน นั่นคือวิชาอาคมและบ่วงนาคบาศ

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พรานบุญ” : *สัญลักษณ์ความเชื่อของชาวใต้* ในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย ผลการศึกษาพบว่า การนำเสนอ “พรานบุญ” มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) “บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์” ในความเชื่อครุหมอตายายโนรา 2) “ตัวละคร” ในเรื่องพระสุธนมโนห์รา 3) “ตัวตลก” ในการแสดงโนรา ซึ่งลักษณะที่พบมากที่สุด คือ “บรรพชนที่ศักดิ์สิทธิ์” จำนวน 10 เพลง ส่วนลักษณะ “ตัวละคร” และ “ตัวตลก” พบการนำเสนอเท่ากัน จำนวน 3 เพลง การนำเสนอมีความแตกต่างในเรื่องความเชื่อ มุมมอง และประสบการณ์ ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้ กลุ่มที่หนึ่ง สัญลักษณ์แสดงความเชื่อเรื่องครุหมอตายายโนรา จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ “ผีบรรพชน” และ “ผีครุหมอ” มีความเชื่อที่ใกล้เคียงกันว่า “พรานบุญ” คือบุคคลที่เคยมีชีวิตอยู่จริง และกลุ่มที่สอง สัญลักษณ์แสดงความเชื่อจากการแสดงโนรา สร้างสรรค์โดยใช้มิติของวัฒนธรรมการแสดงภาคใต้ จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ “ตัวตลก” ในฐานะสัญลักษณ์การแสดงของชาวใต้ และ “ตัวละคร” จากเรื่องพระสุธนมโนห์ราในฐานะสัญลักษณ์วรรณกรรมของชาวใต้ ผลการวิเคราะห์พบว่าสัญลักษณ์แสดงความเชื่อเรื่องครุหมอตายายโนราปรากฏมากกว่าสัญลักษณ์แสดงความเชื่อจากการแสดงโนรา สรุปได้ว่าชาวใต้นับถือ “พรานบุญ” ในลักษณะของการบูชา “ผี” เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่พึ่งทางจิตใจ

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การนำเสนอ “พราวนบุญ” ในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัย คือการผลิตซ้ำความเชื่อของชาวใต้ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และปรากฏความหมายของ “พราวนบุญ” ที่สร้างสรรค์อยู่ในรูปแบบการเข้าถึง 3 ลักษณะ สอดคล้องกับงานวิจัยพราวนบุญ: การประกอบสร้างความหมายและการกลายมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของปรีนทร์ นาคสิงห์ (2562) ที่ศึกษาการประกอบสร้างความหมายให้กับ “พราวนบุญ” ในบริบทร่วมสมัย และการประกอบสร้างความคิดดีสิทธ์ ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ของ Herbert Blumer (1969) และทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) ของ Alfred Schutz (1967) (ปรีนทร์ นาคสิงห์, 2562, น. 329-330) อีกทั้งงานวิจัยดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงการพัฒนา “พราวนบุญ” มาสู่สินค้าทางวัฒนธรรมที่ทันสมัย เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ที่ผู้วิจัยศึกษาความหมายในเชิงสัญลักษณ์ และการนำเสนอ “พราวนบุญ” ของศิลปินที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความเชื่อมาสู่เพลงในสื่อสมัยใหม่ ส่งผลต่อการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในสังคม เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมความเชื่อการนับถือ “ผี” ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น งานวิจัยนี้ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจในประเด็นผู้แต่งเพลง ซึ่งมีความสำคัญ

ต่อการนำเสนอแนวคิด และการสร้างสรรค์เพลงให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยพบว่าผู้แต่งเพลงส่วนใหญ่ที่นำเสนอ “พราวนบุญ” คือศิลปินชาวใต้ แต่มีผู้แต่งเพลง 1 ท่าน ซึ่งเป็นบุคคลในท้องถิ่นอีสาน คือ “ครูสลา คุณวุฒิ” ที่เข้าใจวัฒนธรรมความเชื่อของท้องถิ่นภาคใต้ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถหยิบยืมกันได้ในพื้นที่ใกล้เคียง ดังคำกล่าว “เราอาจจะรับวัฒนธรรมบางส่วนมาจากสังคมข้างเคียงได้ แต่ทั้งนี้ย่อมหมายความว่า วัฒนธรรมข้างเคียงที่รับมานั้นต้องไม่ขัดกับค่านิยมหลักของสังคม” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, 2546, อ้างถึงใน สันติชัย

แย้มใหม่, 2564, น. 88) ทำให้สามารถเข้าถึงและปรับตัวให้เข้ากับความเชื่อท้องถิ่นอื่นๆ ได้ เป็นการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญต่อการเคารพความเชื่อซึ่งกันและกัน ไม่ใช่เพียงแค่เข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองเท่านั้น

ผู้วิจัยพบว่าอีกหนึ่งประเด็นที่ทำให้เห็นนัยของการนำเสนอ “พราณบุญ” อยู่ในรูปแบบการสร้างความกลมเกลียวทางความเชื่อ และการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อวิญญาณบรรพชน อันจะนำมาซึ่งความสามัคคีในท้องถิ่น นั่นคือการสืบทอดความเชื่อ “พราณบุญ” ให้ยังคงอยู่ในสังคม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวใต้ สอดคล้องกับงานวิจัย *ครุหมอมโนรา: รูปโฉมและบทบาทการสร้างเสริมสังคมสันติสุขของสังคมภาคใต้* ของสันติชัย แย้มใหม่ และ จิรัชยา เจียวกิก (2559) และ “พราณบุญ” *ครุหมอมโนราห์ศาสตร์และศิลป์แห่งมนตราใต้* ของวงษ์ศิริ เรืองศรี (2564) ที่ส่งเสริมความเชื่อครุหมอมโนรายไนให้เป็นศิลปวัฒนธรรม แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นภาคใต้ส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง และสืบสานให้ปฏิบัติโดยประกอบพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่ปรับวิธีการให้มีความร่วมสมัย เพื่อให้เห็นวิถีชีวิตของชาวใต้ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับเพลงลูกทุ่งภาคใต้ร่วมสมัยที่สืบสานอยู่ในรูปแบบสื่อสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- ก้าน ศราวุฒิ official. (3 มิถุนายน 2566). มโนราห์เอ๋ย (ดาพรานบุญ) - ก้าน ศราวุฒิ [Official MV] [Video]. Youtube. https://youtu.be/lqGRxqr_mb0?si=yy8YNEAWZbo7fbzW
- แกงส้มโปรดักชั่น. (27 เมษายน 2566). ดาพรานบุญหนุนดวง (Official MV) วัดฉิมหลา อ.หัวไทร จ.นครศรีฯ #เพลงวัดหมายเลข2 [Video]. Youtube. <https://youtu.be/L2H1JlwaSgE?si=ieub6NvKlyLAHk8Y>
- ค่ายโคนายและโจรมิวสิค. (10 มกราคม 2566). ณ พัทลุง: Nok Atthaphon x เพลงวิสสุตา [OFFICIAL MV] Prod. Palangseng [Video]. Youtube. <https://youtu.be/c-Njy5yEI9I?si=aZDK1JP9TKSOjMuD>
- คน ตรัง. (9 กุมภาพันธ์ 2564). เพลงสัญญาดาพราน เอลายมือ [Video]. Youtube. <https://youtu.be/a0KEMuARcgY?si=43Oxq4OtlfBXMUKO>
- จิรวัดน์ แสงทอง. (2560). ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมสมัยนิยมภาคใต้ : บทพิจารณาจากเพลงลูกทุ่ง. วารสารรัฐสมิแล, 38(3), 27-34.
- เฉลิมศักดิ์ เรื่องช่วย. (26 ตุลาคม 2563). เพลง ดาพรานบุญ [Video]. Youtube. <https://youtu.be/ivtZTmy98Ok?si=1yoy7tsnAY1ybCn8>
- ณัฐวัตร อินทร์รักดี. (2559). “คติชนสร้างสรรค์” จากความเชื่อเรื่องครุฑมอโนราห์ ตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุง [วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. <http://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2016.704>
- เทพ ทินกร. (7 เมษายน 2566). เพลง บุญดาพรานบุญ - แสงทอง นครศรี ไทร. 081 0909 221 [Video]. Youtube. <https://youtu.be/KcpViKspN0o?si=NeQHRQ5wg-ftwT02>

- เทพ ทินกร. (7 เมษายน 2566). เพลง : ชวนน้องทำบุญวัดยางใหญ่ - แสงทอง นครศรี ไทร. 081 0909 221 [Video]. Youtube. <https://youtu.be/8jfM3L0UaJc?si=91tveQs0KXfKmDSm>
- ธนวัฒน์ ไทรแก้ว. (27 สิงหาคม 2566). บารมีตาพรานบุญ - โจม ธนวัฒน์ [Official MV] [Video]. Youtube. https://youtu.be/TLAla_lbnm8?si=OMRRDEfubKh0c_yS
- ธนาคารไทยพาณิชย์, มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (2542ก). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 8. สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- ธนาคารไทยพาณิชย์, มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (2542ข). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 11. สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- ธนาคารไทยพาณิชย์, มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (2542ค). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 17. สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2559). *วรรณกรรมและภาษาถิ่นใต้*. สถาพรบุ๊คส์.
- ปรีนทร์ นาคสิงห์. (2562). พรานบุญ : การประกอบสร้างความหมายและการกลายมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 45(2), 323-341.
- พจนา ช่วยชู, วรรณญา ยิ่งยงค์กิตติ์, และ ศราวุธ หล่อดี. (2565). โลกทัศน์ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งภาคใต้ : กรณีศึกษาบทเพลงของบิว กัลยาณี (กัลยาณี เจียมสกุล). *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*, 17(1), 91-111.
- พิทยา บุษรรัตน์. (2556). *โนรา ฉบับสถาบันทักษิณคดีศึกษา*. มหาวิทยาลัยทักษิณ, สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- พันธกานต์ ทานนท์, เหมือนฝัน คงสมแสง, และ มาโนช ชุ่มเมืองปัก. (2565). การสื่อสาร “โนรา” ผ่านเพลงลูกทุ่งและมิวสิกวิดีโอของค่ายเพลงอินดี้. *วารสารภูมิพล*, 43(1), 116-127.

- พ่อใหญ่คำแสง พาเพลิน. (30 มีนาคม 2566). *รำถวาย ตาพรานบุญ - แสงทอง นครศรี*
[Video]. Youtube. <https://youtu.be/T4s9exM75Oc?si=htluxPq1EkmRjCy->
ลูกทุ่งถิ่นใต้ แชนแนล. (30 กรกฎาคม 2563). *พรตาพราน - เปี้ยก ปัญญา*
สุวรรณทิพย์ [OFFICIAL MV] [Video]. Youtube. https://youtu.be/jMTP2vOCBqg?si=LeLvG1BOdFpW_vWL
- ลูกทุ่งถิ่นใต้ แชนแนล. (30 มีนาคม 2564). *ตาพรานบุญวัดยางใหญ่&ไข่วัดเจดีย์ -*
เปี้ยก ปัญญา สุวรรณทิพย์ [OFFICIAL MV] [Video]. Youtube.
https://youtu.be/L1ufPeqUPJ0?si=_pZmUSpLoo0yM7Hs
- ลงพุง ลุงพงษ์. (6 มิถุนายน 2565). *เพลง มโนราห์ คาถาพรานบุญ* [Video].
Youtube. <https://youtu.be/4HSNS7T5cKA?si=nHo6ShmkRtlaVsE4>
- วงษ์สิริ เรื่องศรี. (2564). “พรานบุญ” ครูหม่อมโนราห์ศาสตร์และศิลป์แห่งมนตราได้.
วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 5(1), 1-16.
- วัดยางใหญ่ (ตาพรานบุญ) ตำบลท่าซิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช.
(21 สิงหาคม 2566). *ทุกอย่าง “อธิบายน้ำใจคน”*. Facebook.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=741889601074742&set=a.719987339931635>
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552). *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทาน*
พื้นบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติชัย แย้มใหม่. (2564). *หน้าพรานจ้าวและเทริดจ้าว : การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม*
สู่สินค้าทางวัฒนธรรม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(1), 85-111.
- สันติชัย แย้มใหม่ และ จิรัชยา เจียวกิก. (2559). *ครูหม่อมโนรา : รูปโฉมและบทบาท*
การสร้างเสริมสังคมสันติสุขของสังคมภาคใต้. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร
ฉบับภาษาไทย, 36(2), 127-148.

- อकिन รพีพัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ช*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อิรวดี ไตลังคะ. (2546). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อีฟ ดอกฟ้า. (30 มีนาคม 2566). *ครุหมอนิราห์ ศิลปิน : วันศุกร์ มากมิตร* [Video]. Youtube. <https://youtu.be/ejJToFCAD-0?si=nV9SwwilgEQmRUUnl>
- Arunsri Karnmana. (ม.ป.ป.). *ตาพรานบุญ แห่งวัดยางใหญ่ ประวัติโดยละเอียด ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากถิ่นแดนใต้*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2566, จาก <https://th.theasianparent.com/ta-pran-boon-yang-yai-temple>
- Baan KrooSala. (12 พฤษภาคม 2564). *ขอพรพรานบุญ - เอิร์น วราภรณ์ [LYRIC VIDEO] #เอิ้นคนเข้าวัด* [Video]. Youtube. <https://youtu.be/bZE7BZVJ-y0?si=9WlQIGVI4tAHgtY->
- BOONCHOM. (19 มกราคม 2566ก). *มโนราห์หักอก - BOONCHOM(บุญชม) [Official Music Video]* [Video]. Youtube. https://youtu.be/FGKo1CNn_1Q?si=dp5ni0-an7Dfs0nO
- BOONCHOM. (27 พฤษภาคม 2566ข). *เก็บไว้น (มโนราห์หักอก 2) - BOONCHOM(บุญชม) [Official Music Video]* [Video]. Youtube. https://youtu.be/zxqvGkWehKw?si=91S8sX9tduFTD_Oj
- Wannida Kruemanee. (18 มกราคม 2565). *พูดคุยเรื่องราวความเชื่อและพิธีกรรม ของ “มโนราห์” ที่ไม่เคยเลือนหายจากชาวใต้ กับ “กอล์ฟ ภณ”*. EXOTIC QUIXOTIC. <https://www.exoticquixotic.com/stories/nora>